

**Konsultant Krajowy
w dziedzinie medycyny pracy
dr n. med. Ewa Wągrowaska-Koski**

Instytut Medycyny Pracy
im. prof. dra med. Jerzego Nofera
ul. Św. Teresy 8, 91-348 Łódź,

Telefon: (42) 631 47 26
Telefax: (42) 631 46 99
e-mail: ewko@imp.lodz.pl

KKMP 2 /11

Łódź dn. 15.07.2011r.

Szanowni Państwo

W związku z wejściem w życie Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 15 kwietnia 2011r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie badań lekarskich kierowców i osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami (Dz.U. 11.88.503) nastąpiła konieczność wprowadzenia zmian w kryteriach zdrowotnych, których spełnienie warunkuje zdolność do wykonywania prac wymagających kierowania pojazdami silnikowymi. Powyższe zmiany mają na celu ujednoczenie wytycznych oraz dostosowanie ich do nowych regulacji prawnych, a przy okazji również uporządkowanie kryteriów orzecznich dotyczących innych rodzajów prac. Dlatego też w opublikowanej w 2009 roku przez IMP w Łodzi monografii pt.: „Problemy orzecznice w badaniach profilaktycznych” pod redakcją M. Rybackiego, E. Wągrowskiej-Koski oraz J. Walusiak-Skorupy w rozdziale „Prace wymagające odpowiedniej sprawności organizmu” naniesiono - przedstawione poniżej zmiany.

Bez zmian pozostają, wprowadzone w poprzednich wskazówkach, (z dn. 15.02.2011r), uwagi dotyczące badań psychologicznych w przypadku osób kierujących w ramach obowiązków służbowych pojazdami, do kierowania którymi wymagane jest posiadanie kat B prawa jazdy, w zakresie widzenia stereoskopowego. Brak wymogu widzenia stereoskopowego może budzić pewne wątpliwości w kwalifikowaniu omawianej pracy jako wymagającej pełnej sprawności psychoruchowej, gdyż w badaniu psychologicznym upośledzenie tej funkcji może stanowić o negatywnym wyniku tego badania. Nie można jednak zgodzić się ze stwierdzeniem, że opisywany rodzaj pracy (wobec braku wymogu widzenia stereoskopowego) nie spełnia kryterium pracy wymagającej pełnej sprawności psychoruchowej, o której mowa w załączniku nr 1 do Rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzenia badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń

lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy. Podstawowym problemem jest brak definicji „pełnej sprawności psychoruchowej”. Standardem czy raczej zwyczajem jest wykonywanie w trakcie konsultacji psychologicznej badań oceniających widzenie przestrzenne. Jest to najprawdopodobniej spowodowane przyjęciem takiego standardu badań jaki określono dla kierowców podlegających ustawie o transporcie drogowym. Wydaje się jednak, że ocena narządu wzroku powinna zostać wyłączona z badań psychologicznych i ograniczona do konsultacji wykonywanej przez lekarza okulistę. Powyższe pozwoli uniknąć różnic we wnioskach wynikających z oceny tej samej funkcji, ale wydanych przez dwóch różnych konsultantów. Dlatego też dopóki nie powstaną standardy określające kryteria psychologiczne do pracy na poszczególnych stanowiskach proponujemy, by w skierowaniach na konsultację psychologiczną wpisywać prośbę, by przy wydawaniu końcowych wniosków badania/konsultacji psychologicznego/ej nie uwzględniać badania widzenia stereoskopowego.

Z poważaniem

Konsultant Krajowy
w dziedzinie medycyny pracy

dr n. med. Ewa Wągrowaska-Koski

Prace wymagające odpowiedniej sprawności narządów zmysłu

Czynności zawodowe, które zostały zakwalifikowane do grupy prac wymagających odpowiedniej sprawności narządów zmysłu to między innymi:

- Kierowanie pojazdem samochodowym, podlegające Ustawie o transporcie drogowym oraz kierowanie tramwajem
- Kierowanie pojazdem samochodowym, niepodlegające Ustawie o transporcie drogowym
- Operatorzy wózków jezdniowych podnośnikowych z mechanicznym napędem podnoszenia (np. wózki widłowe)
- Obsługa urządzeń podnośnikowych z mechanizmem podnoszącym towary na wysokość do 1,6 metra (niskiego składowania, wózków paletowych)
- Operatorzy urządzeń podnośnikowych z mechanizmem podnoszącym towary na wysokość powyżej 1,6 metra, (układnic magazynowych, wysokiego składowania)
- Operatorzy podnośników, ramp hydraulicznych na wysokości > 1,6 metra, żurawi, dźwigów, suwnic
- Operatorzy ciężkiego sprzętu drogowego, budowlanego, robót ziemnych (np. operatorzy koparek, spycharek, walców drogowych)
- Monitoring prac i urządzeń, dla którego wymagane są szczególne predyspozycje zdrowotne (np. prace przy obsłudze pulpitu sterowniczych, sygnalizatorów, w centrach kontroli)
- Praca na wysokości > 3m
- Praca na wysokości ≤ 3m
- Obsługa maszyn w ruchu i innych urządzeń grożących urazem
- Obsługa maszyn w ruchu niegrożących urazem (z osłonami, zautomatyzowanych)
- Praca związana z posługiwaniem się bronią

Należy pamiętać, że w przypadku wykonywania niektórych prac, wymagających dodatkowych uprawnień przy orzekaniu o braku lub istnieniu przeciwwskazań zdrowotnych do pracy, należy korzystać często z kilku przepisów prawa, w których zostały ustanowione minimalne normy predyspozycji fizycznych i psychicznych oraz standardy dotyczące sposobu oceny niektórych układów/narządów.

Spośród wyżej wymienionych czynności zawodowych, prace wymagające pełnej sprawności psychoruchowej, o której mowa w załączniku nr 1 do Rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych dla celów przewidzianych w Kodeksie pracy (Dz.U. nr 66 poz. 332 ze zmianami) to:

- Kierowcy podlegający Ustawie o transporcie drogowym i osoby kierujące tramwajem

- Osoby używające samochodu jako narzędzia pracy, niepodlegające ustawie o transporcie drogowym
- Operatorzy wózków jezdniowych podnośnikowych z mechanicznym napędem podnoszenia (np. wózki widłowe)
- Operatorzy urządzeń podnośnikowych z mechanizmem podnoszącym towary na wysokość powyżej 1,6 metra, (układnic magazynowych, wysokiego składowania)
- Operatorzy podnośników, ramp hydraulicznych na wysokości > 1,6 metra, żurawi, dźwigów
- Operatorzy ciężkiego sprzętu drogowego, budowlanego, robót ziemnych (np. operatorzy koparek, spycharek, walców drogowych)
- Pracownicy zatrudnieni przy monitoringu prac i urządzeń, dla którego wymagane są szczególne predyspozycje zdrowotne (np. prace przy obsłudze pulpitu sterowniczych, sygnalizatorów, w centrach kontroli).

Należy zwrócić uwagę na fakt, że zakwalifikowanie konkretnego rodzaju czynności czy pracy wykonywanej na określonym stanowisku do pracy wymagającej pełnej sprawności psychoruchowej należy do kompetencji lekarza sprawującego profilaktyczną opiekę zdrowotną i ustalane jest w oparciu o wiedzę medyczną, informacje podane przez pracodawcę w skierowaniu na badanie profilaktyczne oraz w razie wątpliwości uzupełnione wizytacją stanowiska pracy.

Minimalne kryteria zdrowotne dotyczące narządu wzroku i słuchu zostały podzielone na 3 poziomy wymagań, które zostały przedstawione w tabeli nr 1. Tabela nr 2 określa natomiast wymagane standardy dla poszczególnych rodzajów prac.

Należy pamiętać, że omawiane kryteria, szczególnie te podlegające regulacjom prawnym (badania osób kierujących pojazdami silnikowymi lub osób posługujących się bronią), w przypadku zmiany odpowiednich przepisów również mogą ulec zmianie.

Tabela 1. Poziomy wymagań dla narządu wzroku i słuchu

Oceniany parametr	1. poziom wymagań	2. poziom wymagań	3. poziom wymagań
Ostrość wzroku do dali (z korekcją lub bez)*	0,8/0,5 przy patrzeniu razem 0,8	0,5/0,5 przy patrzeniu razem 0,5	0,5/0,3 przy patrzeniu razem 0,5
Ostrość przy jednoocznosci**	w zależności od wykonywanej pracy		
	0,8 (z korekcją lub bez)	0,6 (z korekcją lub bez)	0,5 (z korekcją lub bez)
Ostrość wzroku do bliży (z korekcją lub bez)*	D — 0,5/ 30 cm	D — 1,0/ 30 cm	—
Widzenie przestrzenne	w zależności od wykonywanej pracy		
Rozpoznawanie barw	w zależności od wykonywanej pracy		
Pole widzenia	każdym okiem 80° od skroni i co najmniej 30° od nosa, góry i dołu	każdym okiem co najmniej 50° od skroni i 20° od nosa, góry i dołu	okiem lepiej widzącym co najmniej 50° od skroni i 20° od nosa, góry i dołu
Widzenie zmierzchowe Wrażliwość na olśnienie	badania przeprowadzane tylko gdy jest to niezbędne do wykonywanej pracy		
Ostrość słuchu (w uchu gorzej słyszącym, bez aparatu słuchowego lub z nim)	szept — min. 5 metrów	szept — min. 3 metry	szept — min. 1 metr

* Jeśli powyższe wartości osiągnięte są po zastosowaniu korekcji — taka informacja powinna znaleźć się w zaświadczeniu lekarskim. W przypadku kierowania autem, do którego jest wymagane posiadanie kat. B, B1, B+E i T (2. poziom wymagań) dopuszczalna jest korekcja okularowa, soczewkami kontaktowymi, wewnątrzgałkowymi, pod warunkiem dobrej tolerancji i adaptacji do korekcji; dopuszczalna korekcja narządu wzroku — bez ograniczeń. W przypadku kierowania autem, do którego jest wymagane posiadanie kat. C, C1, D, D1, C+E, C1+E, D+E, D1+E lub w przypadku pozwolenia do kierowania tramwajem, kandydata na instruktora lub egzaminatora kierowców, kierowców pojazdów uprzywilejowanych i osób podlegających Ustawie o transporcie drogowym (1. poziom wymagań) — dopuszczalna jest korekcja okularowa, soczewkami kontaktowymi, wewnątrzgałkowymi, pod warunkiem dobrej tolerancji i adaptacji do korekcji; dopuszczalna korekcja w granicach: $\pm 8,0$ D

** W przypadku kierowania autem, do którego jest wymagane posiadanie kat. B, B1, B+E i T, przy jednoocznosci (rzeczywistej, praktycznej i czynnościowej) można orzec brak przeciwwskazań do kierowania pod następującymi warunkami: ostrość wzroku oka lepiej widzącego wynosi nie mniej niż 0,6 z dopuszczalną korekcją $\pm 8,0$ D; od powstania jednoocznosci upłynęło co najmniej 12 miesięcy i badany(a) ukończył(a) 20 lat.

Tabela 2. Minimalne kryteria dla narządu wzroku i słuchu w zależności od wykonywanej pracy*

Rodzaj pracy	Ostrość wzroku do dali	Ostrość wzroku do bliży	Widzenie przestrzenne	Rozpoznawanie barw	Pole widzenia	Widzenie zmierzchowe, wrażliwość na oślnienie	Ostrość słuchu
Kierowanie pojazdem samochodowym, podlegające Ustawie o transporcie drogowym i kierowanie tramwajem	1	–	wymagane	wymagane (podstawowych)	1	prawidłowe	— ^a
Kierowanie pojazdem samochodowym, niepodlegające Ustawie o transporcie drogowym ^b	2	–	–	–	2 ^g	prawidłowe	2 ^a
Operatorzy wózków jezdniowych podnośnikowych z mechanicznym napędem podnoszenia (np. wózki widłowe)	1	–	wymagane	–	2	–	2
Obsługa urządzeń podnośnikowych z mechanizmem podnoszącym towary na wysokość do 1,6 m (niskiego składowania, wózków paletowych)	3	–	–	–	3	–	3/niewymagane
Operatorzy urządzeń podnośnikowych z mechanizmem podnoszącym towary na wysokość powyżej 1,6 m (układnic magazynowych, wysokiego składowania)	1	–	wymagane	–	2	–	2
Operatorzy podnośników, ramp hydraulicznych na wysokości > 1,6 m, żurawi, dźwigów	1	2	wymagane	–	1	–	2
Operatorzy sprzętu drogowego, budowlanego, robót ziemnych	2	–	wymagane	wymagane ^c	2	–	2
Monitoring prac wymagających szczególnej sprawności, np. przy obsłudze pulpitu sterowniczych, sygnalizatorów, w centrach kontroli	1	1	–	wymagane ^c	2 ^g	–	1
Praca na wysokości > 3 m	1 ^d	–	wymagane	–	2	–	2 ^f

Praca na wysokości ≤ 3 m	3	–	–	–	3	–	3/niewymagane
Obsługa maszyn w ruchu i innych urządzeń groźących urazem	2	2	wymagane	wymagane ^c	2	–	2
Obsługa maszyn w ruchu, niegroźących urazem (z osłonami, zautomatyzowanych)	3	2	–	–	3	–	3
Praca związana z posługiwaniem się bronią	1	–	wymagane	wymagane (podstawowych)	— ^e	prawidłowe zmierzchowe	2 ^f

* 1 — pierwszy poziom wymagań; 2 — drugi poziom wymagań; 3 — trzeci poziom wymagań; — wg tabeli 1.

^a U osób kierujących pojazdami, w stosunku do których wymagane jest prawo jazdy kat. C, C1, D, D1, C+E, C1+E, D+E, D1+E i pozwolenie do kierowania tramwajem lub świadectwo kwalifikacji zawodowej, osób podlegających badaniom kontrolnym na podstawie art. 122, ust. 2 Ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. — Prawo o ruchu drogowym, kandydatów na instruktorów lub egzaminatorów, osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami oraz u kierowców podlegających badaniom lekarskim, o których mowa w art. 39j ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2007 r. Nr 125, poz. 874, z późn. zm.) w badaniu audiometrycznym tonalnym - ubytek słuchu w uchu gorzej słyszającym obliczony jako średnia dla częstotliwości 0,5, 1, 2 i 4 kHz ≤ 35 dB; asymetria słuchu między uszami nie może przekraczać 20 dB.

U osób ubiegających kierujących pojazdem, w stosunku do którego wymagane jest prawo jazdy kat. B, B1, B+E, T — słyszalność szeptu każdym uchem oddzielnie przynajmniej z odległości 3 m (dopuszczalna jest korekcja aparatem słuchowym).

^b W stosunku do osób podlegających badaniom kontrolnym na podstawie art. 122, ust. 2 Ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. — Prawo o ruchu drogowym dla narządu wzroku obowiązują kryteria takie jak przy „kierowaniu pojazdem samochodowym, podlegającym Ustawie o transporcie drogowym”

^c Gdy jest to niezbędne do bezpiecznej obsługi sprzętu lub zapewnienia bezpieczeństwa innych osób.

^d Dopuszczalne stosowanie korekcji w goglach ochronnych, goglach ochronno-korekcyjnych lub soczewkami kontaktowymi, jeżeli nie ma przeciwwskazań do ich stosowania.

^e Ocenione badaniem perymetrycznym - prawidłowe

^f Konieczne zachowanie symetrii słuchu (słyszenie kierunkowe), tj. słuch w każdym z uszu sklasyfikowany w tym samym poziomie wymagań.

^g W przypadku jednooczności (rzeczywistej, praktycznej i czynnościowej) można orzec brak przeciwwskazań do pracy pod warunkiem że pole widzenia oka lepiej widzącego wynosi 80° od skroni i co najmniej 30° od nosa oraz w górę i w dół